Dags att ta dina skattepengar på allvar

Ekonomi beskrivs ibland som konsten att hushålla med begränsade resurser. Vid få tillfällen är den beskrivningen så träffande som vid förhandlingar om statens budget. I år uppgår svenska statens budget till 1 527 miljarder kronor. Det är pengar vi medborgare gemensamt tjänat in genom att arbeta och betala skatt. De ska användas för att göra Sverige till en bättre plats för oss alla.

Att ansvara för statens finanser förpliktigar. Som finansminister kände jag det ansvaret varje gång jag gick in på Finansdepartementet. Den som innehar rollen är slutgiltigt ansvarig för hur våra skattepengar används. Att ställa utgifter mot varandra och se till att alla medel används så effektivt så möjligt är uppdragets kärna.

Under min tid på Finansdepartementet kände jag en stor respekt för mina föregångare som före mig hade gjort de prioriteringar som uppdraget kräver. För Göran Persson som städade upp i Sveriges finanser. För Magdalena Andersson, som ledde Sverige genom en pandemi, stärkte svensk sjukvård, och lämnade efter sig överskott i de offentliga finanserna. Men även för Anders Borg, som formade det Finanspolitiska rådet. Vi prioriterade inte alltid samma frågor, men jag upplever att vi hade en samsyn kring Finansministerns roll. Att det med ansvaret över våra gemensamma skattepengar kommer en skyldighet att lyfta blicken och planera långsiktigt.

”Varje förslösad skattekrona är en stöld från folket.”

– Gustav Möller, socialminister

Men de senaste åren har min känsla av respekt ersatts med oro. Finansdepartementet tycks ha avsagt sig ansvaret för den långsiktiga hållbarheten i statens finanser. Den politiska ledningen har inte visat något intresse av att planera för sådant som inträffar efter valdagen. Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson har frångått den tradition som funnits i den svenska ekonomiska politiken.

Allt fler åtgärder finansieras med lånade pengar. Nödvändiga prioriteringar uteblir. Tillfälliga stöd får gå före långsiktiga strukturåtgärder. Skattepengar som skulle gått till vår gemensamma välfärd betalas ut till vinster åt skolbolag eller slussas ut till gängkriminella genom HVB-hem och vårdcentraler. Skattesänkningar för de som tjänar mest ersätter breda reformer.

Som följd växer underskotten och räntekostnaderna blir högre. Under den här mandatperioden har vi haft de största underskotten på en generation. Samtidigt står Sverige som land inför flera strukturella utmaningar som kräver långsiktig finansiering: utbyggnaden av försvaret, moderniseringen av infrastrukturen och anpassandet av välfärden till en ny demografisk situation är tre av dem.

Det är tydligt att den politik som nu förs inte är förenlig med de utmaningar vi möter. Som finansminister kommer jag därför arbeta för att lämna den väg som Tidö-partierna slagit in på. En del i det handlar om att prioritera hårdare än den här regeringen har gjort. Men i det här läget är det också viktigare än någonsin att statens medel används så effektivt så möjligt.

Därför har vi socialdemokrater under vår tid i opposition utarbetat ett program mot slöseri med skattemedel. Det är ett program som kommer av nödvändighet. Sverige står inför stora utmaningar och efter de senaste årens underskottspolitik har vi inte råd med ineffektivitet och slöseri.

Men det är också en fråga om moral. Som skattebetalare ska du vara trygg i att dina skattepengar går till rätt saker. Till skolan och sjukvården. Till ett stärkt försvar och bättre vägar. Till fler poliser och fler jobb. Till att du ska få en bättre vardag.

I det här programmet beskrivs hur det arbetet ska gå till.

Mikael Damberg,

Ekonomisk-politisk talesperson, Socialdemokraterna.

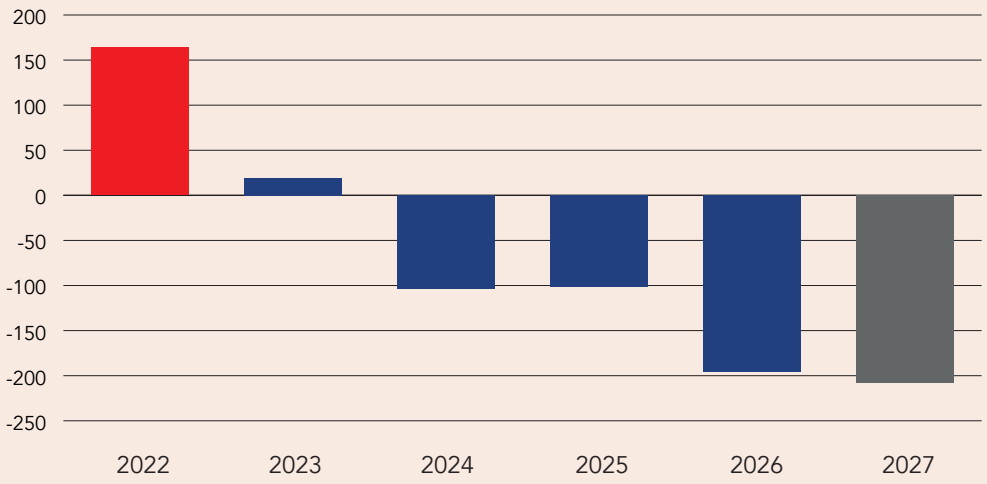
Stoppa slöseriet med skattepengar

Tidö-partiernas år vid makten kommer att ha resulterat i de största underskotten på en generation. Efter att ha tagit emot en ekonomi med överskott i de offentliga finanserna lämnar de efter sig en ekonomi med stora lån.

En socialdemokratisk regering kommer arbeta för att vända regeringens underskottspolitik och föra tillbaka den ekonomiska politiken till ordning och reda. Det är inte första gången en socialdemokratisk regering tvingas städa upp efter borgerliga politiker. Men den här gången är något särskilt. På lånade pengar genomför regeringen tillfälliga åtgärder som bara sträcker sig över valet. Strukturella reformer för tillväxt och produktivitet lyser med sin frånvaro. Tidöpartierna har fått den hårdaste kritik som någon regering någonsin fått av det Finanspolitiska Rådet. Samtidigt närmar sig underskotten gränsvärdet för vad som är tillåtet enligt EU:s regelverk. På nationell nivå har regeringen missat målen i det Finanspolitiska ramverket. Nu närmar sig även skuldankaret gränsen för vad den blocköverskridande överenskommelsen tillåter.

Regeringen går med de största underskotten sedan 90-talskrisen

Statens budgetsaldo, miljarder kronor.[1]

Källa: Riksgälden.

1 *Statsupplåning – prognos och analys 2024:1*. 2024. Riksgälden.

Anledningarna till regeringens låne-fest är många. För det första har Tidöpartierna bedrivit en missriktad ekonomisk politik. De har inte genomfört nödvändiga strukturella reformer för att få upp produktiviteten. Samtidigt har de misslyckats med konjunkturpolitiken. Som följd har tillväxten försämrats och arbetslösheten ökat. En halv miljon svenskar är idag arbetslösa. Det leder till lägre skatteintäkter och sämre ekonomi för staten.

För det andra har regeringen och Sverigedemokraterna inte orkat prioritera. I stället för att finansiera sina förslag har de valt att låna. Stora skattesänkningar för de som redan tjänar mest har betalats på kredit. Man har inte orkat förhandla mellan partierna, så för att hålla ihop Tidö-samarbetet har alla parter fått igenom sina förslag – utan att någon tagit ansvar för finansieringen. I en annan tid hade stats- och finansministerns parti känt ett ansvar för budgetens helhet. Man måste fråga sig om det är Sverigedemokraternas inflytande som gjort att Moderaterna släppt den rollen.

För det tredje har högerpartierna ett antal ideologiskt blinda fläckar. Regeringen har inte klarat av att ta tag i de läckor som finns i skattesystemet. Kriminella kan tjäna pengar på att driva välfärdsverksamhet, pengar kan gå från skolan till koncernbolag, istället för till elever och lärare i klassrummen. Den svarta ekonomin omsätter nästan en miljard kronor om dagen.

Samtidigt har regeringens ledarskap brustit. Det märks i den egna verksamheten.
När andra myndigheter fått sparbeting, har anslagen till regeringens egen myndighet har ökat med över två miljarder kronor.[2] Men det märks också i att man inte lever som man lär. Ytterst manifesterar det sig i Statsministerns leverne och sammanblandningen av statsministerämbetet och privata intressen.

Källa: Riksgälden och egna beräkningar.

Tidö-partiernas år vid makten har kännetecknats av en oansvarig hantering av svensk ekonomi. Om man inte tar ansvar för statens finanser så skjuts notan till nästa generation. Våra barn och barnbarn kommer få betala för att regeringen inte klarar av att hantera budgeten. Men även dagens svenskar får betala genom högre räntekostnader och mindre pengar till välfärden.

Vi socialdemokrater går till val på att stoppa på regeringens slöseri med skattepengar. Genom att använda statens intäkter mer effektivt kan vi frigöra mer pengar dit de faktiskt behövs. Det är helt nödvändigt för att finansiera de stora åtaganden vi har inom

2 *Budgetpropositionen för 2022. 2021. Regeringskansliet; Budgetpropositionen för 2026. 2025. Regeringskansliet.*

försvarsutbyggnad, rättsväsende, energiinfrastruktur och för att förbättra vår välfärd. Men det är också en rättvisefråga. Dina skattepengar ska gå dit de gör mest nytta.

Arbetet mot slöseri med skattemedel kommer styras från Finansdepartementet och vara bärande för en ny socialdemokratisk regering. Vi kommer fokusera på stora utgiftsområden där det finns mycket pengar att spara. En självklar del i det arbetet är budgetdisciplin i de offentliga finanserna. Därutöver har vi fyra prioriterade områden.

1. **Stoppa vinstjakten i välfärden.**
2. **Stryp den kriminella ekonomin.**
3. **Städa upp i offentlig upphandling.**
4. **Frigör tid och resurser i välfärden.**

På sikt skulle en effektivare användning av offentliga medel kunna leda till stora intäktsbesparingar. Särskilt när insatser fokuseras på stora utgiftsområden. Vi uppskattar att man genom effektiviseringar skulle kunna spara upp emot 75–95 miljarder kronor årligen inom två mandatperioder, det vill säga till 2034.[3] I arbetet på Finansdepartementet kommer det ligga ett uppdrag att ta fram en detaljerad plan av vad som är realistiskt att göra de närmsta fyra åren.

Budgetdisciplin i de offentliga finanserna

För att stoppa onödiga skatteutgifter krävs ett handlingskraftigt politiskt ledarskap. Om man som politiker ber andra att spara pengar måste man också vara beredd att göra jobbet själv. Det mest uppenbara sättet att göra det är genom att prioritera bland sina budgetsatsningar så att de sker inom de budgetramar som finns. Man måste helt enkelt prioritera det som är viktigast. Det är inte nödvändigtvis en enkel uppgift när behoven är stora. Men den är avgörande för att värna den svenska ekonomin.

Under den här mandatperioden har vi socialdemokrater gjort något så ovanligt som att i opposition presentera mer välfinansierade budgetar än regeringen. Vi har i flera budgetar stärkt de offentliga finanserna jämfört med regeringens förslag.

Regeringen har under mandatperioden fått hård kritik från Finanspolitiska rådet, Riksrevisionen och stora delar av ekonomkåren. För oss socialdemokrater har det därför varit viktigt att markera mot regeringens underskottspolitik. Vi har visat att vi är redo att prioritera hårdare än regeringen. Det är ett arbete vi kommer fortsätta med i regeringsställning.

”I årets rapport framför rådet sin hittills allvarligaste kritik mot hur finanspolitiken förhåller sig till det finanspolitiska ramverkets principer.”

– Finanspolitiska rådet 2026[4]

3 *Egna beräkningar.*
4 *Svensk finanspolitik 2026. 2026. Finanspolitiska rådet.*

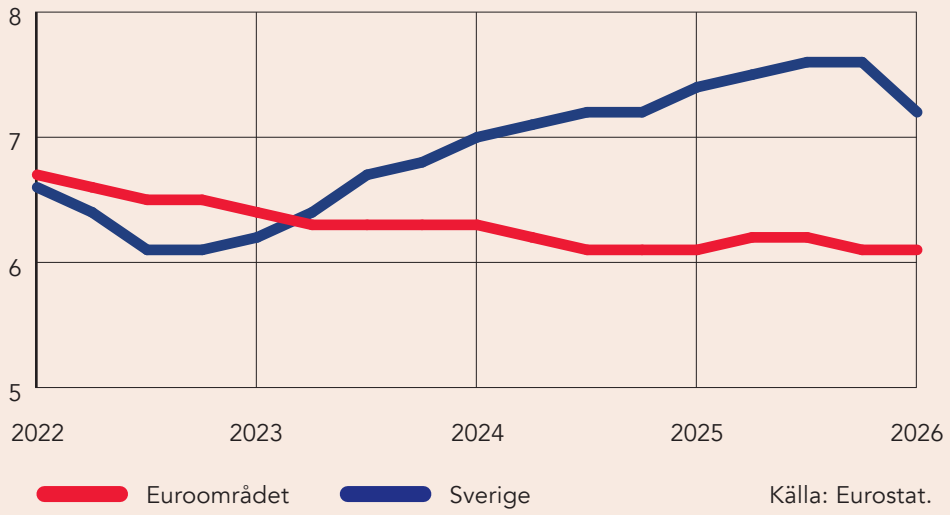
Men budgetdisciplin är bara ena sidan av myntet. För att få ut mesta möjliga av varje skattekrona krävs också en effektiv politik.

Den här rapporten kommer inte i huvudsak fokusera på näringspolitik eller arbetsmarknadspolitik. Med det sagt är det första steget för att öka effektiviteten i svensk ekonomi att få bukt med den höga arbetslösheten och den låga tillväxten.

Den här mandatperioden har arbetslösheten ökat i Sverige medan den minskat i övriga EU. Hade vår arbetslöshet följt trenden i resten av Europa så hade 100 000 fler haft ett jobb att gå till.[5] Det hade i sin tur kunnat spara det offentliga kring 15–30 miljarder årligen enligt beräkningar från LO och Almega.[6] Regeringens arbetslöshetspolitik är ett extremt slöseri.

När arbetslösheten minskat i övriga EU, har den ökat i Sverige

Svensk arbetslöshet vs. arbetslöshet i euro-området, %[7]

Det dagliga arbetet måste ske effektivt och det kräver styrning från regeringen. Man måste säkerställa att myndigheter arbetar så effektivt så möjligt och att de pengar som finns används på ett bra sätt. Här har regeringen misslyckats. Arbetsförmedlingen har i flera års tid tillåtits skicka tillbaka miljardbelopp av sina anslag, trots en skenande arbetslöshet.[8] Omställningsstudiestödet har brunnit inne när regeringen underfinansierat CSN.[9] Samtidigt har regeringen genomfört flera omstruktureringar som lett till att pengar slösats bort. AP-fonderna slogs ihop och två miljarder kronor gick förlorade.[10] Den bristfälliga hanteringen av Utbetalningsmyndigheten kostade skattebetalarna ytterligare 200 miljoner kronor.[11]

---

5 *Program för full sysselsättning. 2026. LO.*
6 *Program för full sysselsättning. 2026. LO; Vad kostar arbetslösheten. 2026. Almega.*
7 *Arbetslöshet, kvartalsdata.* 2026. Eurostat.
8 *Arbetsförmedlingen betalar tillbaka miljarder till staten.* 25 februari 2026. Altinget.
9 *Facken rasar mot regeringens hantering av omställningsstudiestödet.* 10 augusti 2023. Dagens Arena.
10 *Di avslöjar: Wykman kände till mörkade miljardnotan.* 12 april 2026. Dagens Industri.
11 *Regeringen skrotar Tidöreform – 200 miljoner i sjön.* 22 oktober 2025. Alltinget.

Regeringen måste se över sin egen verksamhet. Under de senaste åren har regeringen låtit de egna myndigheterna svälla. Under mandatperioden har anslagen till Regeringskansliet ökat med mer än två miljarder kronor.

En socialdemokratisk regering kommer arbeta för att stoppa dagens slöseri. Det är inte samma sak som att skära ned. Tvärtom. När pengar försvinner till överpriser, fusk, onödig administration, ineffektiva processer eller uppskjutet underhåll blir det mindre kvar till lärare, undersköterskor och socialsekreterare; poliser och soldater; infrastrukturinvesteringar och ny elproduktion. Socialdemokratisk budgetdisciplin handlar om att prioritera kärnuppdragen och skydda de resurser som vi gemensamt tjänat in.

→ Arbeta med de stora myndigheterna.

Vi kommer arbeta för att de statliga myndigheterna bedrivs så effektivt så möjligt. Vi planerar att genomföra en översyn av statens kontorslokaler, något som enligt Riksrevisionen skulle kunna spara upp mot fyra miljarder kronor.[12]

Medan Tidöregeringen fokuserar på symboliska sammanslagningar av små myndigheter kommer vi fokusera framförallt på stora myndigheter, där det finns mest besparingspotential.

Vi kommer se över vad teknisk utveckling kan innebära för myndigheterna – inte minst när det kommer till användandet av teknik och automatisering för att effektivisera handläggning. Det kan ge mer tid till kärnuppdraget, minska onödig administration och motverka fusk och kriminalitet.
Vi tycker det är rimligt att regeringen tar ansvar för sin egen myndighet och minskar kostnaderna för Regeringskansliet.

→ Kostnadskontroll när staten expanderar.

Flera delar av statsapparaten håller på att byggas ut – inte minst försvaret och rättsväsendet. Att bygga ut vår försvarsförmåga är helt nödvändigt och måste ske på ett effektivt sätt. Inom de närmsta åren ska Sveriges försvarsanslag nå 3,5% av BNP och det är viktigt att vi har kontroll på kostnaderna, så vi får så mycket försvar så möjligt för pengarna. Vi kommer därför löpande utvärdera kostnadsutvecklingen i utbyggnaden av försvaret och rättsväsendet.

→ Jobba med produktivitet i infrastruktur.

Sveriges infrastrukturplan omfattar 1 171 miljarder kronor. Samtidigt är produktiviteten låg och fördyringarna stora. Bygget av nya spår kan kosta sju gånger så mycket som för femtio år sedan.[13]

Vi vill se över arbetet med infrastruktur så att det kan bedrivas mer effektivt. Det kan handla om att arbeta med nya innovativa metoder, tillåta alternativa finansieringsformer för vissa projekt, låta Trafikverket driva mer verksamhet i egen regi, eller se över förfarandet med nationell plan.

→

12 *Kostsam kvadratjakt: statens användning och anskaffning av kontorslokaler.* 2025. Riksrevisionen.
13 *Vi får allt mindre järnväg för varje satsad skattekrona. 18 september 2025. Innovationsföretagen.*

➔ **Ta vara på andras tid – öka investeringarna i Sverige.**
En effektiv myndighetshantering rör inte bara den egna verksamheten, utan även hur man arbetar med företag och investerare. Tillståndsprocesser behöver gå snabbare och bli enklare. Det kräver en kulturförändring med tydligare styrning, bättre samordning och fokus på att fatta beslut i tid. Staten måste ha tid som kostnad i sin handläggningsprocess. Varje månad utan beslut kan kosta Sverige nya investeringar och nya jobb.

1. Stoppa vinstjakten i välfärden.

De senaste åren har vi fått rapporter om hur områden av välfärden tvingas dra ner på sin verksamhet till följd av bristande resurser. Inte minst inom sjukvården. Läget kommer dessvärre inte som någon överraskning. Redan inför 2023 stod det klart att situationen i den svenska sjukvården skulle komma att försämras om inte politiken tog ansvar. Inför 2024 larmade Sveriges regioner samfällt om att situationen skulle komma att bli än värre. Men SD-regeringen fortsatt att ignorera varningssignalerna. Den nationella sjukvårdskris Tidö-partierna skapade är ett resultat av att de i budget efter budget i budget har valt att underfinansiera välfärden.

Det drabbar såväl patienter som riskerar att vänta längre på vård som personalen som redan är hårt pressad. I flera kommuner har man tvingats dra ner på matkostnader och livskvaliteten för de äldre. Vittnesmål beskriver hur grundläggande resurser ifrågasätts eller försvinner – som att mjuka tvättlappar ersätts eller tas bort på BB, samtidigt som andra nedskärningar drabbar verksamheten. I skolan är klasserna stora, på äldreboendet tvingas undersköterskan springa allt snabbare.

Socialdemokraterna kommer att prioritera välfärden – skolan, vården och omsorgen. Vi vill ge långsiktiga förutsättningar för kommuner och regioner att bedriva sin verksamhet, genom att indexera de generella statsbidragen med inflationen. Utöver att motverka nedskärningar skulle det ge en planeringsförutsättning så att offentlig verksamhet kan fokusera mindre på onödig administration och mer på sitt kärnuppdrag.

Men ökade resurser är inte hela svaret för en bättre välfärd. Vi måste också se till att våra skattepengar går till de områden de är tänkta att gå till. För oss socialdemokrater är det självklart: våra gemensamma skattepengar ska gå till vår gemensamma välfärd.

Därför vill vi socialdemokrater stoppa vinstjakten i välfärden. Vi går till val på att förbjuda vinsterna i skolan och förskolan och stoppa överkompensationen till fristående skolor.

Bara överkompensationen inom grundskolan och förskoleklassen kostar varje år nästan 3 miljarder kronor. För de pengarna hade man i stället kunnat anställa cirka 3 000 lärare i grundskolan.[14] Men med nuvarande regeringspartier görs ingenting för att stoppa detta, trots att det finns färdiga förslag. Sverigedemokraterna har bytt fot och försvarar idag vinster i välfärden med näbbar och klor. Liberalerna har vikt ner sig för Sverigedemokraterna och accepterat att vinstjakten och läckaget från skolan fortsätter. Det är tydligt att om man vill ändra på det här systemet, om man vill att skolans pengar ska gå till eleverna istället för koncernbolagen, då krävs det en S-ledd regering.

14 Riksdagens utredningstjänst och egna beräkningar.

Slopad överkompensation till friskolor kan ge

3000 fler lärare

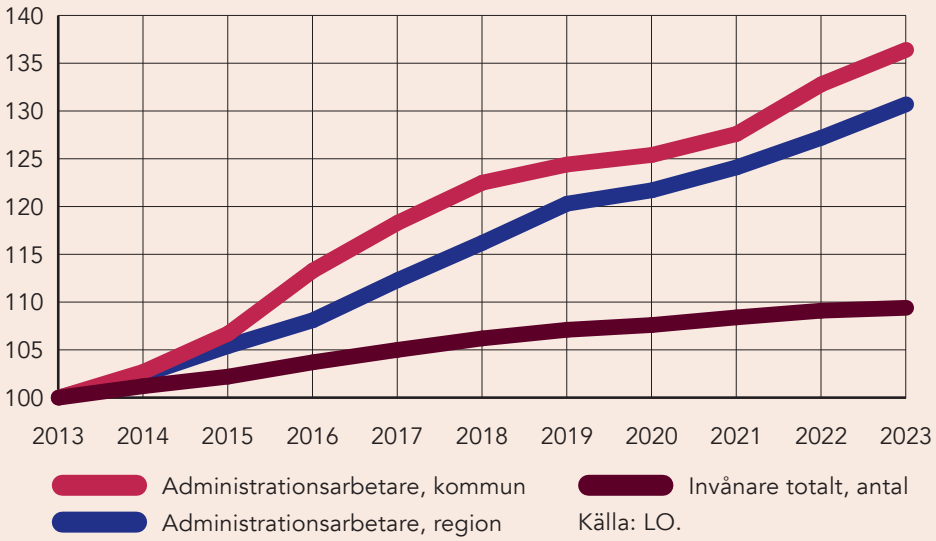
En regering som tar välfärden på allvar behöver också stoppa andra avarter som tillåtits växa fram. Under året har vi mötts av rapporter om nätläkare vars affärsmodeller leder till att läkare kan ta över 100 patienter per dag[15], eller som leder till bluffakturor för besök som aldrig har hänt.[16] Pengar som ska gå till välfärden slussas ut till gängkriminella genom HVB-hem[17] och vårdcentraler.[18] Arbetsmiljön försämras när anställda blir styrda på detaljnivå och måste ägna mer tid åt dokumentation. Byråkratin växer när större kontrollsystem måste byggas upp för att granska en växande mängd olika aktörer. Svårigheten att mäta kvalitet i välfärden gör att vinstintresset inte styr mot önskade effekter. Ingen har längre ett helhetsperspektiv på hur våra skattepengar används. Det kan vi inte acceptera.

I många områden av svensk välfärd har det länge funnits privata alternativ. I flera fall fungerar det bra. Samtidigt har högerpartiernas privatiseringsiver skapat nya problem. För stora marknadsinslag har gjort välfärden ineffektiv. Marknadsbaserade ersättningar kan göra att mer lönsam vård prioriteras när diagnoser ställs. Fri etableringsrätt gör det svårare för kommuner att planera sin verksamhet och kan tvinga fram bortprioriteringar av kommunala skolor.

15 *Nätläkare granskas – kan ta emot hundra patienter om dagen. 20 april 2025. SVT.*
16 *Reportern fick diagnos – utan att ha pratat med läkare. 16 april 2026. SR.*
17 *Polisen i rapport: Flera HVB-hem drivs av kriminella. 10 oktober 2025. SVT.*
18 *Ekobrottsmyndigheten: Ny trend – kriminella driver vårdcentraler. 2 oktober 2023. Läkartidningen. Läkartidningen.*

Den offentliga administrationen växer

Antal administratörer i kommuner respektive regioner, index 100 = antal 2013.[19]

Växande byråkrati

Privata inslag har ökat behovet av administration och omfattande kontrollsystem. Det krävs mer resurser för upphandling, kontroll och för att upprätthålla kvalitet. Utvecklingen blir tydlig när man tittar i personalstatistiken. LO rapporterar att antalet administratörer i kommuner och regioner under åren 2013–2023 ökat med över 30 %. Under samma period har befolkningen ökat med 9 %. Även andra yrkeskategorier som jurister och inköpare har ökat.[20]

19 *Enfeldt, Johan, Peter Gerlach, och Ulrika Lorentzi. 2024. Välfärdsgapet 2024: resursbehov i vård, skola och omsorg till och med 2028. Landsorganisationen i Sverige.*

20 *Enfeldt, Johan, Peter Gerlach, och Ulrika Lorentzi. 2024. Välfärdsgapet 2024: resursbehov i vård, skola och omsorg till och med 2028. Landsorganisationen i Sverige.*

Samtidigt sker ett arbete runt om i många kommuner och regioner för att minska onödig administration.

Göteborgs stad.

Under högerstyret styrdes de kommunala verksamheterna genom flera hundra politiska uppdrag, över 70 indikatorer, långa utredningsprocesser utan tydliga syften och av ett stort antal mål. Många av uppdragen saknade helt finansiering. Pengarna togs från välfärden. Under det socialdemokratiskt ledda styret har utvecklingen gått åt det motsatta hållet.

400 miljoner kronor har omfördelats från administration och interna processer till välfärdens utförarled. En särskild anställningsprövning har införts, med krav på att rekrytering av administrativa yrkesgrupper ska godkännas av ansvariga politiker – inte av cheferna själva. Alla indikatorer har strukits, målen mer än halverats och antalet uppdrag minskat väsentligt. Riktade besparingar har genomförts på konsulter, IT-licenser och kommunikationsarbete. Kommunala podcasts har lagts ner. Flera privatiserade verksamheter har återtagits i egen regi, vilket minskar behovet av dyra kontrollmekanismer.

De stora byråkratibesparingarna har möjliggjort riktiga reformer:
3000 kronor högre löner för undersköterskor, mindre barngrupper i förskolorna, högre andel behöriga lärare och mer brottsförebyggande arbete än någonsin i socialtjänsten.

Region Stockholm.

När Socialdemokraterna tog över styret i Region Stockholm 2022 präglades verksamheten av en tung och splittrad administration. Regionen styrdes genom 22 mål och över 100 indikatorer, samtidigt som varje akutsjukhus var organiserat som ett eget aktiebolag. Följden blev att två av tre nyanställda i sjukvården var administratörer, medan konsultkostnaderna mångdubblades på ett decennium och närmade sig en miljard kronor.

Sedan maktskiftet har trenden brutits. Antalet mål har halverats, antalet indikatorer har minskat med två tredjedelar och akutsjukhusen har avbolagiserats. Tillsammans har det minskat kostnaderna för administration, konsulter och inhyrd personal med nära 1,8 miljarder kronor – pengar som nu går till sjukvård i stället för byråkrati.

Ökande välfärdsbrottslighet

Ett annat stort problem är den växande välfärdsbrottsligheten. Sedan 2013 har minst 66 hemtjänstföretag stängts av från kommuners valfrihetssystem på grund av brottslighet. Polisen har pekat ut 18 HVB-hem som drivs av kriminella.[21] Drygt 2 000 aktiva kriminella plockade under åren 2022–2023 ut ungefär 86 miljoner kronor genom assistentersättningen.[22] I en gemensam myndighetsrapport varnar Polisen, Ekobrottsmyndigheten, Migrationsverket, Säkerhetspolisen, Skatteverket, med flera för oseriösa aktörer som bedriver vårdverksamhet och föreskriver läkemedel, eller individer med koppling till organiserad brottslighet som arbetar i eller driver avhopparverksamheter och utslussningsboenden.[23]

Vi vill se krafttag mot välfärdsbrottsligheten. Kriminella och oseriösa aktörer ska inte kunna använda företag för att lura till sig miljarder ur vår gemensamma välfärd. Vi vill bland annat göra det lättare att stänga HVB-hem med kopplingar till gängkriminalitet genom omvänd bevisbörda och stoppa gängkriminella från att driva vårdcentraler genom att införa tillståndsplikt med stärkt ägar- och ledningsprövning.

21 *Enfeldt, Johan, Peter Gerlach, och Ulrika Lorentzi. 2024. Välfärdsgapet 2024: resursbehov i vård, skola och omsorg till och med 2028. Landsorganisationen i Sverige.*

22 *Myndighetsgemensam rapport om organiserad brottslighet i välfärden. 2026. Polismyndigheten, Kommunikationsavdelningen.*

23 *Myndighetsgemensam rapport om organiserad brottslighet i välfärden.* 2026. Polismyndigheten, Kommunikation*savdelning*en.

2. Stryp den kriminella ekonomin.

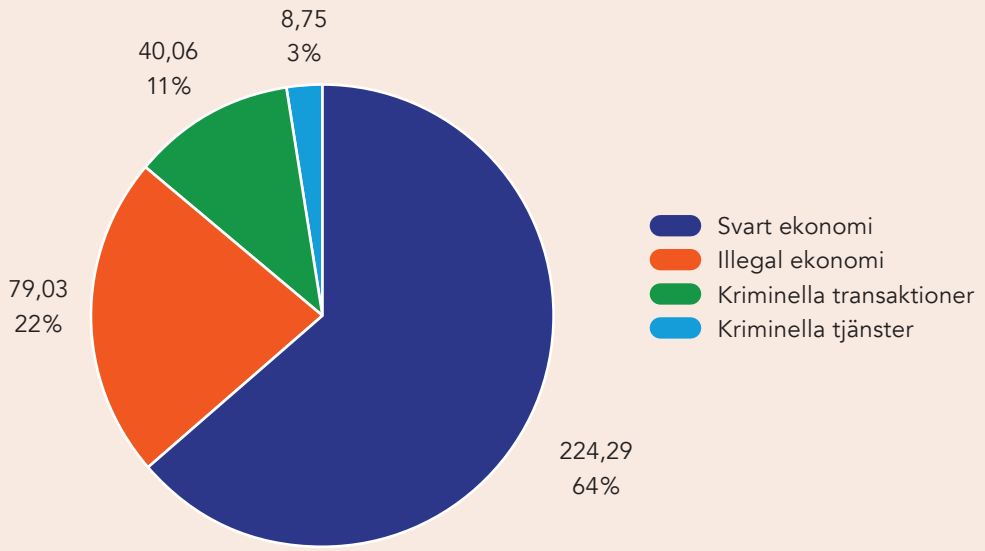
Sverige står fortsatt inför stora problem med en organiserad brottslighet som omfattar fler än 50 000 personer.[24] En ESO-rapport från början av året uppskattar att den kriminella ekonomin omsätter 352 miljarder årligen.[25] Det är nästan en miljard om dagen.

ESO-rapporten pekar ut flera områden. Den ***svarta ekonomin*** omsätter 224 miljarder. Det rör sig om i grunden laglig verksamhet, men som sker utanför myndigheternas kontroll, exempelvis svartarbete. De pengarna behöver bli vita. Varje skattekrona som går från svart till vit innebär en krona mer till skolan eller sjukvården; till en välfungerande järnväg eller mer elproduktion. Den ***illegala ekonomin*** uppskattas omsätta 79 miljarder kronor. Här ryms rent kriminella aktiviteter som narkotikahandel och vapensmuggling. ***Kriminella transaktioner*** – exempelvis bidragsbrott och bedrägerier – omsätter ca 40 miljarder. ***Kriminella tjänster***, den verksamhet som är nödvändig för att den kriminella ekonomin ska fungera, exempelvis professionella mellanhänder, omsätter ca 9 miljarder. Den organiserade brottslighetens största ekonomiska incitament kan alltså främst kopplas till samhällets sårbarheter och missbruk av arbetsmarknads- och bolagsregler, snarare än klassiska illegala marknader som narkotika och vapensmuggling.

Samtidigt underminerar en tämligen utbredd arbetslivskriminalitet förutsättningarna på svensk arbetsmarknad. Det handlar om kriminella företag som bygger sin verksamhet och skaffar sig konkurrensfördelar genom svartjobb, illegal arbetskraft, skenanställningar, människohandel, usel arbetsmiljö och olika bidragsbrott. Det försämrar villkoren för de som arbetar och slår undan benen för justa företagare.

Den kriminella ekonomin omsätter nästan en miljard per dag.

Den kriminella ekonomins omsättning, miljarder kronor. 2024 års fasta priser.[26]

24 *Samhällsgemensam lägesbild över organiserad brottslighet. 2026. Sverige mot organiserad brottslighet (SMOB)*

25 Rostami, Amir, Hernan Mondani, Johan Mellberg, och Jesper Roine. *2026. Svarta siffror – en ESO-rapport om den kriminella ekonomins omfattning. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.*

26 Rostami, Amir, Hernan Mondani, Johan Mellberg, och Jesper Roine. *2026. Svarta siffror – en ESO-rapport om den kriminella ekonomins omfattning. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.*

Den ekonomiska brottsligheten och arbetslivskriminliteten är tätt sammankopplad med den organiserade brottsligheten. Ekobrottsmyndigheten beskriver hur den ekonomiska brottsligheten gått från att fokusera på enskilda brott till att ha blivit mer organiserad och systematisk. Polisen varnar för hur den kriminella ekonomin är motorn bakom den grova brottsligheten. Gängkriminella försörjs genom våra gemensamma välfärdsutbetalningar. Under 2023 fick aktivt kriminella utbetalningar från Försäkringskassan på över en miljard kronor.[27]

För att komma åt gängbrottligheten är det därför helt nödvändigt att minska samhällets sårbarheter och strypa gängens finansiering. Det behövs aktiva åtgärder mot svartarbete, arbetslivskriminalitet och för att stävja skatteflykten. Politiken måste ha en tydlig målsättning om att minska den kriminella ekonomin. Det kommer vara en prioriterad fråga i arbetet för en socialdemokratisk regering.
Ett första delmål bör vara att minska omsättningen i den kriminella ekonomin med 15–25 procent. Vilket skulle kunna frigöra mellan 20–40 miljarder kronor.

- **Skärp straffen för ekonomisk brottslighet.** Vi vill höja straffen för grov ekonomisk brottslighet och införa en ny straffnivå – synnerligen grovt brott – för bland annat skattebrott, bidragsbrott och penningtvättbrott.

- **Gå efter gängtopparna.** Vi vill införa svenska maffialagar för att komma åt gängtopparna. Vi vill utvidga möjligheterna till begränsningsåtgärder mot gängkriminella.

- **Stryp gängens pengar.** Vi vill ge berörda myndigheter i uppdrag att intensifiera arbetet mot den kriminella ekonomin genom att rekrytera fler finansiella utredare och öka återtagandet av brottsvinster.

- **Reducera sårbarheterna för ekobrott.** Vi vill granska ny lagstiftning på svensk och EU-nivå utifrån om de skapar nya eller ökade risker för utnyttjande av organiserad brottslighet.

- **Stoppa skattefusket.** Vi vill förstärka arbetet mot skattefusk och skatteundandragande. Regelverken för att motverka medhjälp till skatteundandragande och aggressiv skatteplanering måste skärpas.

- **Rök ut arbetslivskriminaliteten.** Det krävs krafttag mot företag som fuskar. Vi har föreslagit ett paket med åtgärder, bland annat stegrande straffavgifter för de som upprepade gånger fuskar och bryter mot reglerna, en begränsning av antalet underentreprenörsled till två i riskbranscher och ett mål att under nästa mandatperiod ha 10 000 fler årliga inspektioner med särskilt fokus på riskbranscher.

27 *Myndighetsgemensam rapport om organiserad brottslighet i välfärden. 2026. Polismyndigheten, Kommunikationsavdelningen.*

Arbetet mot den kriminella ekonomin måste i hög grad bedrivas digitalt och datadrivet. En ökad möjlighet att använda digital information och nya digitala verktyg – inte minst AI – skulle kunna göra det lättare att identifiera kriminella och fuskande aktörer.

Vi Socialdemokrater vill se en digital offensiv mot organiserad brottslighet. I den ingår bland annat:

- **Ökad digitalisering av underlag:** Vi vill att fler underlag hanteras digitalt, inte minst årsredovisningar för företag. Det skulle underlätta myndigheternas arbete att undersöka årsredovisningar och upptäcka fusk.

- **Samordnad kontroll:** Vi vill se en ökad samordning mellan myndigheter i delning av informationsmängder kontroll av underlag. Skatteverket borde granska årsredovisningar mot sin egen data för att upptäcka fuskande företag.

- **Ekonomisk punktmarkering av gängkriminella:** Vi vill att Utbetalningsmyndigheten ska få mandat att ekonomiskt punktmarkera gängkriminella för att upptäcka felaktiga utbetalningar. Vi vill få på plats ett system för att upptäcka aktörer vars ekonomiska mönster tyder på brottslig verksamhet.

3. Städa upp i offentlig upphandling.

Varje år upphandlar svenska myndigheter och kommuner varor och tjänster för tusen miljarder kronor.[28] De upphandlingarna måste ske mer effektivt. Samtidigt behöver vi använda upphandlingen för att stimulera svensk ekonomi, skapa möjligheter för innovativa företag och skapa fler jobb.

Omfattningen av offentlig upphandling gör att små förändringar kan få stora utfall. En socialdemokratisk regering kommer att prioritera att städa upp i den offentliga upphandlingen. Vi kommer arbeta stenhårt för att ***komma åt de kriminella som utnyttjar offentlig upphandling***. Offentlig upphandling får aldrig bidra till den kriminella ekonomin eller till dåliga arbetsförhållanden. Vi kommer också prioritera att ***öka effektiviteten*** i upphandlingen. Med bara små effektiviseringar skulle det offentliga kunna spara stora pengar på offentlig upphandling. Ett mer effektivt förfarande kan också skapa utrymme för en mer innovationsdriven upphandling och därigenom vara ett steg i att framtidssäkra offentlig sektor.

Både nuvarande och tidigare regeringar har arbetat med frågan om upphandling. Men för att nå potentialen med offentlig upphandling så behöver vi växla upp arbetet – inte minst från den politiska sidan. Det kommer ställa krav på ett helt nytt arbetssätt.

Därför kommer regeringen att inrätta ett strategiråd med fokus på offentlig upphandling. Rådet ska fungera som en knytpunkt för det strategiska arbetet med offentlig upphandling, och samla olika aktörer med lång erfarenhet av arbete med upphandling: innovativa näringslivsaktörer, myndigheter, arbetsmarknadens parter och andra organisationer.

Cirka

1000 miljarder kronor

Så mycket handlar offentlig sektor upp för varje år

Stoppa kriminalitet i offentlig upphandling

Det offentliga ska skapa spelregler som gynnar schysst företagande. Företag som bryter mot regelverk förstör för alla de företag som gör rätt för sig. Det undergräver också fundamenten i vår svenska modell. Därför är det viktigt att offentlig upphandling aldrig bidrar till osund konkurrens, till att dumpa villkoren på svensk arbetsmarknad eller till att driva den svarta ekonomin.

---

28 Upphandling för 1 009 miljarder. 3 oktober 2025. Upphandlingsmyndigheten.

I regeringsställning införde vi en lag om krav på arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling. Den lagen fungerar inte bra nog idag. Upphandlingsmyndighetens nationella upphandlingsrapport för 2023 visar att många organisationer ställer arbetsrättsliga krav, men att färre än hälften följer upp att leverantörerna lever upp till kraven.[29] Det räcker inte.
Vi socialdemokrater vill att villkor enligt kollektivavtal ska gälla vid offentlig upphandling. Sociala villkor ska beaktas och vi vill att EU-rätten förändras så att krav på kollektivavtal kan ställas. Större fokus behöver läggas på lägsta kostnad över tid, istället för enbart lägsta pris. Offentlig sektor ska inte köpa det som är billigast på pappret om det blir dyrast i verkligheten. I större upphandlingar bör livscykelkostnader väga tyngre

Vi vill också öka möjligheten till kontroll och tillsyn. Krav utan uppföljning är inte styrning. Vi vill att det ska ske noggranna uppföljningar av upphandlade tjänster på statlig, kommunal och regional nivå. I större offentliga kontrakt, särskilt i riskbranscher, ska det finnas en plan för hur krav på arbetsvillkor, kvalitet och underentreprenörer ska följas upp under avtalstiden. Offentliga pengar ska inte gå till företag som bygger sin konkurrenskraft på fusk, lönedumpning eller bristande kvalitet. Vi vill svartlista företag som fuskar eller bryter mot regler vid offentlig upphandling. Vi kan inte acceptera att offentlig upphandling driver ner villkor till en nivå där bara kriminella kan acceptera anbuden.

Ökad effektivitet

Det finns stora vinster i att göra offentlig upphandling mer välfungerande. Omsättningen av offentlig upphandling gör att mindre effektivitetsvinster – både på kommunal, regional och statlig nivå – skulle kunna frigöra stora belopp. Därför kommer en ökad effektivitet i offentlig upphandling vara ett huvudfokus för regeringens strategiska upphandlingsarbete. Vi socialdemokrater har ett mål om att på lång sikt öka effektiviteten i offentlig upphandling med mellan 5–10%. Bara utifrån dagens summor skulle det innebära en besparing på mellan 50–100 miljarder kronor.

En del i arbetet för att öka effektiviteten bör innefatta lag- och regelförändringar. Det kan handla om nya verktyg, så som en upphandlingsdatabas, som skulle låta kommuner och andra aktörer jämföra vad andra redan har betalat och få till bättre villkor. Kommuner, regioner och myndigheter ska kunna jämföra priser, avtalsvillkor och leverantörers historik. Det skulle göra det lättare att upptäcka överpriser, motverka oseriösa aktörer och använda skattebetalarnas pengar mer effektivt. Det kan också handla om att arbeta för att säkerställa en effektivare överprövning av beslut och minska de negativa konsekvenserna av överklaganden av offentliga upphandlingar.

Vi vill att staten tar ett större ansvar för att stötta kommuner och regioner i deras arbete med upphandling, inte minst när det kommer till samordning och kunskap om hur upphandlingsarbete kan bedrivas mer effektivt. Vi vill även ta inspiration från företag som bedriver upphandling på ett effektivt sätt. Det var ett arbete som den socialdemokratiska regeringen utvecklade under pandemin och det är nödvändigt att fortsätta det arbetet. Vi vill ha ett närmare samarbete med näringslivet genom gemensamma arbetsytor och att det offentliga anställer upphandlare från det privata.

29 *Nationella upphandlingsrapporten 2023*. 2023. Upphandlingsmyndigheten.

4. Frigör tid och resurser i välfärden.

Svensk välfärd är bland den bästa i världen. Men den möter också utmaningar. Den fantastiska utvecklingen när folk lever allt längre kommer också att ställa nya krav på verksamheten, inte minst inom sjukvården och äldreomsorgen.

För att de växande behoven ska kunna mötas är det nödvändigt att välfärden har förmåga att tänka nytt och innovativt kring vård, omsorg och utbildning. Det är viktigt, inte minst givet den stora administration som idag finns inom offentlig sektor. Det finns ett stort behov av att utveckla och implementera lösningar och teknologier på ett sätt som gör jobbet lättare för personalen och verksamheten mer effektiv.

Mer fokus på kärnverksamheten

Idag finns en enorm dokumentationshets i många verksamheter. Vårdförbundet rapporterar om att en sjuksköterska i kommunal hälso- och sjukvård kan behöva logga in på 36 IT-system under en arbetsdag. Man träffar enbart patienter en och en halv av dagens åtta timmar.[30] McKinsey har tidigare rapporterat om att läkare lägger en arbetsdag i veckan på administration.[31] I en enkät till Sveriges lärare rapporterar 85 procent av lärare att tiden till för- och efterarbete blir lidande på grund av dokumentationen.[32]

Tekniska verktyg kan göra dokumentationen mer effektiv och lyfta det arbetet från de anställda. Vi vill därför se över de tekniska och regulatoriska förutsättningarna för att göra det möjligt. Men det krävs också en politisk viljeinriktning. Den politiska styrningen ska inte efterfråga mer dokumentation än vad som faktiskt är nödvändigt för att bedriva verksamheten. Det kan handla om att städa upp i de riktade statsbidragen till förmån för generella statsbidrag, göra det lättare för mindre kommuner att få ut statsbidrag, minska uppgiftslämnarbördan för kommuner och regioner och ge de statliga myndigheterna i uppdrag att förenkla regelbördan för kommuner och regioner.

Använd teknik för att frigöra tid

Sverige har ett bättre utgångsläge än många andra länder att använda tekniska verktyg för att hantera onödiga administrativa uppgifter. Vilket i sin tur skulle frigöra mer resurser till kärnverksamheten. Vi har många företag som arbetar med tekniska lösningar, inte minst inom välfärdsområdet. Vi har en god digital mognad och en sjukvård, skola och äldreomsorg fylld av kompetent och nytänkande personal.

Många kommuner arbetar redan aktivt med att utveckla och ta till sig tekniska lösningar. Det här arbetet behöver vi uppmuntra. Vi tror att staten måste gå före och möjliggöra en ökad utveckling och användning, utan att bli detaljstyrande på ett sätt som riskerar att hämma utvecklingen för de aktörer som redan har en fungerande AI-struktur. Vi vill se en större användning av öppen källkod så att kommuner kan lära av varandra. Vi vill lyfta fram kommuner och regioner som är front runners och se till att andra kan ta efter deras arbete. Genom att stärka sitt AI-arbete kan det offentliga skapa en efterfrågan som främjar innovation och svenska AI-lösningar.

---

30 Ny rapport: "Dumma" it-system stjäl tid och skapar stress bland sjuksköterskor. 25 juni 2025. Vårdfokus.
31 Läkare lägger en dag i veckan på administration. 3 juli 2019. Läkartidningen.
32 Kraven som stjäl tid och pressar lärarna. 25 september 2024. Vi Lärare.

Men ska möjligheterna med AI fullt ut tas till vara måste grunden vara på plats. Dåliga data, splittrade system och gamla arbetssätt ger dåliga resultat. Därför måste vi parallellt med arbetet med AI också arbeta med data. Staten ska ta ansvar för gemensamma datastandarder, öppna gränssnitt, bättre datakvalitet och tydliga krav på att digitalisering faktiskt minskar administrationen. Vi ska inte digitalisera slöseriet. Vi ska använda tekniken för att ta bort det.

En ytterligare förutsättning för att offentlig verksamhet ska kunna ta till sig tekniska lösningar är att säkerheten fungerar. Det gäller både i hanteringen av personuppgifter och i användandet av tjänster från andra länder. Svenska myndigheter är i stor utsträckning beroende av tjänster från amerikanska företag.[33] Utöver att vara en säkerhetsfråga innebär det att regioner och myndigheter lägger miljardbelopp i licenser.[34] Staten behöver ge bättre förutsättningar och mer guidning för offentliga aktörer att hantera de säkerhetsrisker som kommer med användandet av ny teknik. Samtidigt sker det på europeisk nivå ett arbete med att uppdatera lagstiftningen kopplat till upphandlingsfrågor. En utmaning för ökad digitalisering är att olika kommuner har olika resurser och möjlighet att arbeta med tekniska hjälpmedel. Vi tror att det behövs en ökad statlig aktivitet för att öka tempot i digitaliseringen och för att hjälpa fler kommuner och regioner att ta till sig teknik. Vi vill ta fram ett implementeringsverktyg för tekniska lösningar i välfärden. Idag spretar implementeringen kraftigt mellan kommuner.

Arbetet med att använda teknik i välfärden och i den offentliga verksamheten behöver ske lokalt, regionalt och nationellt. Det måste anpassas till lokala behov så att lösningarna faktiskt hjälper personalen och inte blir till en ytterligare pålaga. I det arbetet kommer arbetsmarknadens parter spela en viktig roll. Forskning som bedrivs på området behöver fångas upp.

33 Varningen: "Microsoft kan stänga ner Sverige". 6 juni 2025. Dagens Nyheter.
34 Regionens miljardavtal med Microsoft – 43,5 procent dyrare. 17 augusti 2025. Göteborgs-Posten.

